

פרדס השבוע

הרב דוד שושנה שליט"א

פרשת בהעלותך

יז סיון תשפ"א

בה הדלקת הנרות ואני עושה בה לישראל על ידי בניך נסים ותשועה וחנכה שקרויה על שמם, והיא חנכת בני חשמונאי, ולפיכך הסמיך פרשה זו לפרשת חנכת המזבח עכ"ל.

וראיתי עוד בילמדנו (תנחומא בהעלותך ה) וכן במדרש רבה (טו,ו), אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, לך אמור לאהרן אל תתירא, לגדולה מזאת אתה מוכן, הקרבנות כל זמן שבית המקדש קיים הן נוהגין, אבל הנרות לעולם אל מול פני המנורה יאירו, וכל הברכות שנתתי לך לברך את בני אינן בטלין לעולם. והנה דבר ידוע שכשאין בית המקדש קיים והקרבנות בטלין מפני חורבנו אף הנרות בטלות, אבל לא רמזו אלא לנרות חנכת חשמונאי שהיא נוהגת אף לאחר חורבן בגלותנו. וכן ברכת כהנים הסמוכה לחנכת הנשיאים נוהגת לעולם, דרשו סמוכין לחנכת הנשיאים מלפניה ומלאחריה בכבודו של אהרן שלא נמנה עמהם.

מסביר השם משמאל (שנת תרע"א) :

בבמד"ר לגדולה מזו אתה מתוקן שאתה מטיב ומדליק את הנרות, ופי' הרמב"ן שרומז לנרות המנורה, ביאור הדברים דהנה לכאורה קשה מדוע באמת לא הקריב, ואם נצטוו כולם והוא לא נצטוו או מעצמו הקריב ולא נתקבל היה לו טענה וחלישת הדעת, אבל אם גם אחרים לא נצטוו והוא לא הקריב כלל מעצמו מה טענה ה' לו להוכיח שבשבילו אין שבטו נתקבל, ועוד מה סברא הוא זה שבשבילו לא יתקבל שבטו, ואם הוא חטא שבטו מה חטאו, אך נראה דאיתא במ"ר שכולם כוונו ברוה"ק להקריב במספר אחד, א"כ הרי היה להם רוח"ק והתעוררות מן השמים, והוא לא נתעורר יצא לידון טעם ההתעוררות מפני שישראל היו בע"ת ממעשה העגל וה' לבס נשבר בקרבם, ובע"ת משכן עליהו ברעותא דלכא ובחילא יתיר, והלויים שלא חטאו בעגל לא היו במדרגת בע"ת ע"כ לא נתעוררו, רק אהרן באם היתה תשובתו כראוי היה ראוי להתעורר, וכל השבט היו זוכין בשבילו כי באם רישא דעמא זכאי כולם זכאים, מה גם כי בלא זה כולם היו בעלי רוח"ק, ע"כ חשב שבדאי לא היתה תשובתו כראוי, וע"כ לא נתקבל שבטו ממ"נ לא מצד עצמם ולא מצדו, וע"ז בא המאמר שלך גדולה משלהם,

דהנה ענין החנוכה כבר כתבנו במק"א שהקרבנות היו כלים להאבה רבה רשפי אש שלהבת' שבהתחלת העבודה האבה גדולה ביותר כידוע ואין חווק כחסידות בתחילתו, והנה התלהבות הוא התפעלות הלב, אך אהרן הוא במדרגת המוח והמוח טבעו קר בלי התפעלות, וזה עבודה יותר גדולה, והנשיאים הם במדרגת הלב דכל ישראל, והם לעומת שבת ויו"ט, וביו"ט יש מצוות שמחה שהוא בהתפעלות הלב, ושבת הוא יומא דנשמתא במדרגת המוח, ע"כ אין בו שמחה רק מצות עונג, והוא בבחי' תורה ומצוות, כי שבת יעשה כולו תורה, ובאמת כי בשבת לבד יש שני הבחי' שבת דמעלי שבתא ושבת דיממא, כי שבת דמעלי שבתא הוא בבחי' הלב בהתפעלות שכשאדם מתיישב בדעתו באיזה פנים הוא מקבל שבת וכי אין לבוא אל שער המלך בלבוש שק ומתבייש מקדושת שבת ומכניס חרטה בלבו על לשעבר ומקבל על להבא, והרי הוא בע"ת שמושך עליו ברעותא דלכא ובחילא יתיר ומעוררין אותו מן השמים כנ"ל,

ושבת דיממא הוא בבחי' מוח אין אומר ואין דברים בהתפעלות רק בישוב הדעת לבד וזהו זכור, וכן הוא בעבודת אהרן הכהן שעבודת הקרבנות הוא בבחי' נפש כאמרם ז"ל תבוא הנפש ותכפר על הנפש, והנפש משכנה בלב ובהכרח הוא בהתפעלות בצד מה, והקטורת אף שהוא דבר שבחשאי, מ"מ עדיין הוא בבחי' מצה אבל הנרות הרומזים לחכמה, והרוצה להחכים ידרים, זהו הוא בחי' תורה, וזהו עיקר מדתו של אהרן כנ"ל שהוא בחי' מוח, והנה זהו שנמדה להם

א.גדולה מזו

וידבר ה' אל משה לאמר:

דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלתך את הנרת אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות: (ח,א-ב)

מובא במדרש רבה (טו,ג):

בהעלתך את הנרת. את מוצא שנים עשר שבטים שהקריבו קרבנות לחנכת המזבח, שבט לוי לא הקריב כלום, והיו מצרין ואומרים, למה רחקנו מהקריב לחנכת המזבח. משל למלך שעשה סעודה והיה קורא אמניות, היה אוהב אחד שאוהבו יותר מדאי, לא קרא אותו עמהן, היה מצר לומר שמא יש בלבו של מלך עלי כלום, שלא זמנני בכל סעודות האלו, כיון שעברו אותן ימי סעודה קרא אותו אוהב, אמר לו, לכל בני המדינה עשיתי סעודה ולך לעצמך אני עושה סעודה, למה, שאת אוהבי.

כך מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, את מוצא שנים עשר שבטים הקריבו לחנכת המזבח וקבלן הקדוש ברוך הוא, שנאמר (במדבר ז,ה): קח מאתם, ושבטו של לוי לא הקריבו, כיון שעבר חנכת המזבח, אמר הקדוש ברוך הוא לאהרן ולבניו כל השבטים עשו חנכה ושבטך לא עשה, לכך: דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלתך, ואחר כך (במדבר ח,י): קח את הלויים.

וכן מובא בהמשך (טו,ו):

מה כתיב למעלה מן הענין, שנאמר (במדבר ז,א-ב): ויהי ביום כלות משה, ויקריבו נשיאי ישראל, ואחר כך: דבר אל אהרן בהעלתך את הנרת. זה שאמר הכתוב (תהלים לד,י): יראו את ה' קדשיו כי אין מחסור ליראיו. את מוצא למעלה אחד עשר שבטים הקריבו ושבט אפרים הקריב, וכל הנשיאים הקריבו חוץ מנשיאו של לוי, ומי היה נשיאו של לוי, זה אהרן, שנאמר (במדבר יז, יח): ואת שם אהרן תכתב על מטה לוי, ואהרן לא הקריב עם הנשיאים, והיה אומר אוי לי שמא בשבילי אין הקדוש ברוך הוא מקבל שבטו של לוי, אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה לך אמר לו לאהרן אל תתירא לגדולה מזו אתה מתקן. לכך נאמר: דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלתך את הנרת. הקרבנות, כל זמן שבית המקדש קיים הם נוהגים, אבל הנרות לעולם (במדבר ח,ב): אל מול פני המנורה יאירו, וכל הברכות שנתתי לך לברך את בני, אינן בטלין לעולם.

כותב הרמב"ן:

בהעלתך. למה נסמכה פרשת מנורה לחנכת הנשיאים, לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה דעתו שלא היה עמהם בחנוכה לא הוא ולא שבטו, אמר לו הקדוש ברוך הוא חייך שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות בקר וערב, לשון רש"י ממדרש אגדה.

ולא נתברר לי למה נחמו בהדלקת הנרות, ולא נחמו בקטורת בקר וערב ששבחו בו הכתוב (דברים לג,י) ישימו קטורה באפך, ובכל הקרבנות, ובמנחת חביתין, ובעבודת יום הכפורים שאינה כשרה אלא בו, ונכנס לפני ולפנים, ושהוא קדוש ה' עומד בהיכלו לשרתו ולברך בשמו, ושבטו כלו משרתי אלהינו. ועוד מה טעם לחלישות הדעת הזו, והלא קרבנו גדול משל נשיאים, שהקריב בימים ההם קרבנות הרבה כל ימי המלואים. ואם תאמר שהיו חובה ונצטוו בהם, וחלשה דעתו על שלא הקריב נדבה כמוהם לחנכת המזבח, גם הדלקת הנרות שנחמו בה חובה ונצטוו עליה. אבל ענין ההגדה הזו לדרוש רמז מן הפרשה על חנכה של נרות שהיתה בבית שני על ידי אהרן ובניו, רצוני לומר חשמונאי כהן גדול ובניו.

ובלשון הזה מצאתיה במגלת סתרים לרבינו נסים שהזכיר האגדה הזו ואמר, ראיתי במדרש כיון שהקריבו שנים עשר שבטים ולא הקריב שבט לוי וכו', אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה דבר אל אהרן ואמרת אליו, יש חנכה אחרת שיש

בימי יוונים שהשבו להשכיחם תורתך וכו', שעיקר התנגדות היוונים הי' מצד החכמה אלקית שבישראל כמו שביאר המהר"ל, וע"כ נעשה להם הנס במנורה, וזהו שלך לעולם קיים כמו שאמר אדמו"ר ר"ב זצלה"ה מפרשיסחא שלהכל בא השפלה בחורבן הבית חוץ מתורה עכת"ד, וכמו שעיינינו רואות כל התנאים והאמוראים ורשב"י וחביריו הכל היו לאחר החורבן, אבל התפעלות הלב באהבה איננה באותה בחי' עצמה שהיתה בזמן הבית, ועי' בסידור הרב בתיקון חצות:

ב. משה ותלונת הבשר

והאספסוף אשר בקרבו התאוות וישבו ויבכו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכלנו בשר: (יא, ד)

מאיין לי בשר לתת לכל העם הזה כי יבכו עלי לאמר תנה לנו בשר ויאכלה:

לא אוכל אנכי לבדי לשאת את כל העם הזה כי כבד ממני:

ואם ככה את עשה לי הרגני נא הרג אם מצאתי חן בעיניך ואל אראה ברעתי: (יא, יג-טו)

מסביר המשך חכמה :

התאוות תאוה. פירוש אף שהיה להם בקר וצאן, בכ"ז הא נאסרה בשר תאוה, והיה צריך להביאם לאהל מועד עם כל תיקון הקרבתו, והם התאוות תאוה כו' את הדגה אשר נאכל במצרים חנם בלא מצות, וכעת אין רק בשר ובאלף מצות ואין כדאי על זה הטורח. ודו"ק. וירמוז, כי דג כולו היתר ואף דמו, כדתנן כריתות פרק דם שחיטה. יעו"ש.

ויתכן עוד, כי המן היה הולך בזכות משה, והוא לחם אבירים, שמלאכי השרת אוכלים אותו מזון רוחני כמעט בלתי ממש, והנה בכל הצמחים יש כח החיוני והצומח, אבל כח המתאוה אין בהם לבד בחי', ולכן ע"ה אסור לאכול בשר, כיון שייגביר כח המתאוה, ואין בו תורה להתאפק על תאוותו, וכמו שאמרו בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין, ולכן התאוות תאוה, שיהא להם תאוה וחשבו, שבשביל שאין להם בשר ואוכלים דוממים שאין בהם כח התאוה, כי אפילו בצמחים אמרו דקל זה מתאוה לתמרה שביריחו, משא"כ במן, ולכן רצו לאכול בשר חי, שיש בו כח התאוה להגביר תאוותם.

ולכן דרשו שפיר בוכה למשפחותיו על עסקי עריות הנאסר להן. ולכן משה רבינו, ששב אחר מתן תורה להיות איש אלקים, מלאך רוחני בכל אומץ כחו ותמימות אבריו [וכמו שפסלו בעלי מומין בסנהדרין מאתך הדומה לך] וליחו החזק פירש מאשה, שהיה חסר ממנו כחות המתאווים לגשם, לכן בא בסבתו המן, שהוא מזון שאין בו כח מתאוה. ולזה היה אומר מאין לי בשר, שבשר אינו יכול לבוא בוכותי. ולכן אמר השי"ת, כי יאציל את רוחו על שבעים זקנים ובאמצעותם תהיה חופף ההנהגה האלקית על ישראל, והמה אך אדם סלה, כי המה אינם פרושים מנשותיהם, ויש להם כחות המתאווים, אם המה יקדישו כחותיהם עד כי יהיו ראויים להיות משכן האלקי עליהם ובאמצעותם תבוא הרוח, אז יהיה בשר, שהוא מן החי, שיש בו כח המתאוה, ולכן יצא הקצף והיה לזרא, אבל ע"י משה לבדו לא היה בשר רק מן. ודו"ק.

כותב השל"ה (תורה שבכתב תורת חיים בהעלותך):

ואם ככה את עושה לי הרגני נא הרוג (שם יא, טו). איתא בזוהר (ח"ג קנה, ב), אמר בלשון נקיבה, לפי שהיה מתגבר כח הדין והתחיל לשלוט המיתה בעולם שעליה נאמר (משלי ה, ה) רגליה יורדות מות, ולכן אמר משה הרגני נא הרוג. מיד (במדבר יא, טז) ויאמר ה' אל משה אספה לי שבעים איש וגו'. אמר הקב"ה, אתה מבקש מיתה בכל פעם, הנה אצלתי מן הרוח וגו', ואז ידע משה שהוא ימות ולא יכנס לארץ, שהרי אלדד ומידד ניבאו על זה:

ומכאן למדנו שלא יקלל אדם את עצמו, שהרי כמה מלאכים ממונים ממתנינים על ענין כזה כשהאדם מקלל את עצמו. וכן כאן משה לא בא לידי ענין זה אלא על ידי שקילל את עצמו. ולכן במלאכת המשכן לא הוזכר משה כאשר הוזכר אהרן והנשיאים לחנכת המזבח, לפי שאמר (שמות לב, לב) ואם אין מחני נא מספרך, נענש בזה שלא הוזכר בפרשת המשכן ונמחה משם. וכן דוד המלך ע"ה אמר על זה (תהלים לט, ב), אמרתי אשמרה דרכי מחטואי בלשוני אשמרה לפי מחסום בעוד רשע לנגדי, בעוד שאותו ממונה הממתין לענות אמן על קללת עצמי, עומד לנגדי להרע לי, אשים מחסום לפי שלא לקלל את עצמי: ומשה לא היה נזהר בזה ואמר הרגני נא הרוג, וכן מחני נא מספרך וגו', ולכן

נענש על זה. ובפרט עתה שהיה קללתו בשביל עצמו, שלא היה רוצה לשאת כל משא העם עליו, לכן נתקבל קללתו למעלה ונענש. אכן בזמן שאמר מחני נא וגו', היה קללתו בשביל כל ישראל, שהיה מתפלל בשבילם על מעשה העגל לא נענש במיתה, אבל מכל מקום קללתו לא חזר ריקם שנמחה מפרשת המשכן כאמור. ולכן נשאר אלדד ומידד במחנה ואמרו, משה מת ויהושע מכניסם לארץ, ובשביל זה בא יהושע למשה ואמר לו הדבר ההוא, ואמר אדני משה כלאם, תהיה מונע דברים האלו מפייהם שלא יבאו כך, כלאם כמו שכתוב (שמות לו, ו) ויכלא העם מהביא, (בראשית ח, ב) ויכלא הגשם מן השמים, מניעה ממש, ומשה לא ביקש למונעם מלדבר ואמר (במדבר יא, כט) המקנא אתה לי וגו':

ג. שבעים זקנים

ויאמר ה' אל משה אספה לי שבעים איש מזקני ישראל אשר ידעת כי הם זקני העם וישטרי ולקחת אתם אל אהל מועד והתיצבו שם עמך: (יא, יז)

מובא בשמות רבה (ה, כ):

ויכו שטרי בני ישראל, מכאן אתה למד שהיו כשרים ומסרו עצמן על ישראל וסבלו מכות כדי להקל מעליהם, ולפיכך זכו לרוח הקדש, שנאמר (במדבר יא, טז): אספה לי שבעים איש מזקני ישראל וגו'. אמר הקדוש ברוך הוא הם לקו עליהם, לפיכך יזכו לרוח הקדש ונתמנו נביאים עליהם.

כותב רבינו בח"י :

אספה לי שבעים איש מזקני ישראל אשר ידעת כי הם זקני העם ושוטרי. שידעת שהם זקני העם ושוטרי שלקו על הצבור במצרים מיד הנוגשים שהיו מצריים, והשוטרים הללו היו מרחמים עליהן ומקילים מהם עול העבודה, והיו מוכיני על כך ע"י הנוגשים, שנאמר (שמות ה, יד) ויכו שוטרי בני ישראל, כי הם יודעים להנהיג את העם ולסבול אותם.

ונראה כי אע"פ שהזכיר עתה אספה לי, כבר היו עם ישראל במצרים שבעים זקנים, כי מאז מיום שירדו למצרים שבעים נפש ונשתלחה הברכה בורעם מנו עליהם שבעים זקנים להנהיגם וללמדם חקים ומשפטים צדיקים, כי היו חכמים גדולים מקובלי האבות ויודעים כי שבעים נפש היו דוגמא, ולכך מנו עליהם במצרים שבעים זקנים, והוא שכתוב (שם ג) לך ואספת את זקני ישראל, והיו שבעים, והם היו במתן תורה, הוא שכתוב (שם כד) ויעל משה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל. ומה שהזכיר כאן אספה לי שבעים איש, היו אחרים שנבחרו עתה מחדש, כי אותן שבעים זקנים של מתן תורה מתו בתבערה כי היו ראויין לשליחות יד מסיני ולכך הוצרך לומר שיאסוף אותם מחדש, ואסף אותן ע"י פתקין כמו שהזכירו רז"ל. ומה שאמר אשר אתה ידעת כי הם זקני העם, כלומר שיהיו מכללם אותם השוטרים שהיו במצרים שהיו לוקין על הצבור. ומיום שירדו למצרים שבעים נפש לא חדל המספר הזה מישראל, לא במדבר ולא בבית ראשון ושני.

ודע כי היו שבעים זקנים ומשה על גביהם ועמו היו ע"א, בדוגמת שבעים שרים של מעלה שהם שרי שבעים אומות והקב"ה עליון על כלם ועמו הם ע"א, ובמספר הזה היו יורדי מצרים ועם יעקב ע"א, גם הסנהדרין בבהמ"ק היו שבעים והם הנקראין סנהדרי גדולה ועם הנשיא שעל גביהן הם ע"א.

ותמצא בפרקי רבי אליעזר (פרק כד) אמר הקב"ה לשבעים מלאכים הסובבים כסא כבודו באו ונבלבל לשונם, והם הם בית דינו של הקב"ה שנאמר עליו וה' בכל מקום הוא ובית דינו.

ומעתה הבן הכתוב שאמר (שמות א) ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב, הם שבעים נפש מכחו של יעקב, וכנגד איש וביתו באו שהכוונה בו הוא ובית דינו באו, ושם כתבתי השם הגדול המפורש מספרו ומלויו ע"א, וכן תמצא השם הכנוי אל"ף דל"ת שהוא מדת הדין שהוא ע"א כשהוא מלא בוא"ו כדי לכלול הוא ובית דינו, והוא שכתוב (עמוס ז, ז) והנה אדוני נצב על חומת אנך. ואמר הכתוב ויעמד אותם סביבות האהל, שהעמיד משה ע"ה שבעים הזקנים סביבות האהל כשם שהעמיד הקב"ה שבעים מלאכים סביבות כסא הכבוד.

ועתה ראה גם ראה מעלתו של משה כי היתה נבואתן של שבעים זקנים נאצלת מכחו של משה כשם שכחות שבעים המלאכים נאצלים מכחו של הקב"ה, זהו ויעמד אותם סביבות האהל כי הארון שבאהל הוא דוגמא לכסא הכבוד וכמו שכתבתי בסדר ויקחו לי תרומה.